

Милан Васиљевић
Факултет политичких наука у Београду
milanvasiljevic_ac@hotmail.com

УДК 378.6:32(497.11):001.92
027.7(497.11 Београд):001.92

Дисеминација стручних, електронски доступних информација на Факултету политичких наука у Београду

Сажетак

Циљ рада је да представи врсту услуге – пилот пројекат библиотеке Факултета политичких наука (БФПН). Наиме, БФПН је у октобру 2008. године почела са пружањем услуга дисеминације информација својим корисницима. Пошто је у питању пилот пројекат, фокусирали смо се на типску групу корисника – професоре ФПН-а. Пројекат је подељен у фазе: планирање пројекта и састављање упита; анализа одговора и почетак дисеминације информација; евалуација и прављење планова за даље побољшавање дисеминације информација, као и осталих послова библиотеке.

Кључне речи:

библиотечке услуге, дисеминација информација, електронски ресурси, Факултет политичких наука, КоБСОН

Нови „електронски” свет

Нови „електронски” свет донео је мноштво промена у пословању библиотека, као и организација чије су оне саставни део. Захваљујући све већем присуству електронских извора информација, електронских каталога и тежњи ка свеобухватној аутоматизацији процеса, библиотеке мењају свој одавно застарели начин пословања, имајући на уму квалитет и предности које обезбеђују нове информационе технологије.

Технолошки бум деведесетих година, посебно онај који је изазвала појава World Wide Web-а (WWW), умногоме је допринео промени перцепције света у којем живимо. Велике компаније организују своје пословање тако што један тим људи ради пуно радно време на одређеном пројекту у својој матичној земљи, а по завршетку радног времена шаље пројекат другом тиму негде у свету, који наставља да ради на истом, и тако у круг – кад један део земље спава, други је будан. Еволуција мобилне комуникације, а са њом и еволуција преноса података на мале персоналне рачунаре који су уједно и телефони, омогућава двадесет четири часа дневно, седам дана у недељи, приступ информацијама. „Дешава се да већина информација са нашег радног стола мигрира на мрежу што доводи до потпуно новог приступа послу. Информација је постала роба, и то врло захвална роба која се може продавати већем броју људи истовремено”.¹

„Широка распрострањеност, у дужем временском периоду, нових технологија довела је, у периоду од последњих седам година, до појаве технологијом изазваних друштвених иновација, оличених у концепту Web 2.0”.² Концепт Web 2.0. је потпуно нови приступ Интернет садржајима. Динамичнији, пун мултимедијалних садржаја, разних wiki-ја, блогова и форума, омогућио је бржу и једноставнију размену информација. Ваљало би поменути и „библиотеку 2.0”, концепт у настанку, чију технолошку основу прати динамичан и турбулентан развој. Библиотека 2.0. описује скуп библиотечких услуга пројектованих тако да испуне потребе корисника које су настале као директна или индиректна последица Web 2.0. Библиотека 2.0. описује промене које чине библиотечке услуге видљивијим корисницима и другим библиотекама и промене у самом дефинисању тих услуга”.³ Појава електронских публикација поједноставила је претраживање и убрзала процес проналажења и набавке литературе. Појавиле су се и нове могућности проналажења информација преко великог броја неформалних канала за комуникацију. „Свет се приближио остварењу предвиђања да ће целокупно периодично, као и остали видови научног издаваштва имати електронску форму”.⁴

¹ Милан Васиљевић, „Информација је постала роба”, *Панчевачко читалиште* год. VI, бр. 11 (2007): 13.

² Адам Софронијевић, „WEB 2.0 и Библиотека 2.0”, http://209.85.135.132/u/unilibbg?q=cache:fZ-UePKGS7YJ:www.unilib.bg.ac.yu/zajednica01/obavestjenja/kurseyi-2008/kurs%2520C_Web20.doc+sofronijevic&cd=5&hl=en&ct=clnk&ie=UTF-8 (преузето 7. 9. 2009).

³ Исто.

⁴ Народна библиотека Србије, „Водич кроз кобсон”, <http://kobson.nb.rs/Kobson/Dokumenti/Download/Scholar/vodic%20kroz%20kobson.pdf> (преузето 10. 9. 2009).

Пројекат дисеминације информација

Фонд БФПН обухвата око 130.000 библиотечких јединица, у највећем броју монографских и серијских публикација, и мањем броју некњијне грађе. Структуру за послених чине два библиотекар и три књижничара. Од октобра 2008. године ангажована су и два волонтера.

С обзиром да не могу финансијски да испрате растућу продукцију научних часописа, посебно раст цена часописа из области природних наука, медицине и технике, библиотеке имају обавезу да ограниченим средствима обезбеде својим корисницима што функционалнији приступ и коришћење информација које су им потребне.

Конзорцијум библиотека Србије за обједињену набавку (КоБСОН) покренут је новембра 2001. године. „Основни циљ формирања КоБСОН-а био је рационализација улагања у набавку часописа, да би се касније проширио и на омогућавање пуног комфора корисника, а затим и на увођење савремених технологија у домаће научно издаваштво. Тај циљ се остварује: (1) задовољавањем потреба и унапређивањем комфора корисника за све истраживаче на територији Србије, (2) настојањима да се претплаћени извори и сервиси обезбеде по што нижој цени и што повољнијим условима плаћања, као и (3) праћењем и евалуацијом искоришћености претплаћених извора. Набавка је потпуно подређена потребама истраживачких институција у земљи”.⁵

БФПН се определила да, поред свакодневних послова, крене и са дисеминацијом информација користећи базе, сервисе и архиве које нуди КоБСОН. Планирано је да први корисници ове услуге буду професори факултета, а у случају успеха – да се ова врста услуге прошири и на остале заинтересоване кориснике.

Прва фаза подразумевала је састављање упитника за професоре. Поред основних ставки које се могу наћи у једном упитнику (презиме, име, звање, студијска група...), од њих је тражено да унесу кључне речи на српском и енглеском језику из жељених области интересовања. Уврштена су и питања која се тичу облика у ком желе да им информације буду достављене, временског периода који обухвата претрага и динамике достављања резултата – једном недељно, једном у две недеље, једном месечно и посебан захтев. Понуђени су им најновији и старији бројеви електронски доступних часописа. За форму достављања информација понуђен им је пун текст, сажетак, или само линк (слика 1). Поред упитника послато је и следеће пропратно писмо у којем је представљена нова услуга:

Поштовани,

Библиотека је у ред својих услуга уврстила дисеминацију стручних информација електронски доступних преко КоБСОН-а. С циљем да што пре остваримо сарадњу шаљемо Вам упитник који ће нам омогућити лакшу претрагу области Ваше интересовања. Ми нећемо оцењивати релевантност чланака већ ћемо Вам их слаћи, без провере њихове садржаја, до кретирањима које испуниће у упитнику. Уколико имате било каквих недоумица у вези са упитником молимо Вас да нам се слободно обратите.

Срдачно,
Библиотека

Упитник је послат на њихове e-mail адресе. У року од неколико дана, стигла је повратна информација од једног броја професора, асистената и стручних сарадника који су позитивно оценили нову услугу.

Упитник за професоре

1. Prezime: _____
2. Ime: _____
3. Zvanje: _____
4. Studijska grupa: _____
5. Šira oblast istraživanja: _____
6. Uža oblast istraživanja: _____
7. Ključne reči oblasti istraživanja:
 - a.) na srpskom jeziku: _____
 - b.) na engleskom jeziku: _____
8. U kom obliku bi ste želeli da vam informacije budu dostavljene:
 - a.) abstrak
 - b.) full text (ukoliko je dostupan)
 - c.) link na članak
9. Vremenski period obuhvaćen pretragom:
 - a.) najnoviji brojevi časopisa, objavljeni u prethodna tri meseca
 - b.) brojevi časopisa stariji od tri meseca
10. Dinamika dostavljanja rezultata:
 - a.) jednom nedeljno
 - b.) jednom u dve nedelje
 - c.) jednom mesečno
 - d.) poseban zahtev, upišite: _____

Упитник за професоре

У другој фази пројекта добијени резултати су разврстани. Изражено у процентима, око 60% укупног броја одговора послато је путем email-a, док је неколико професора дошло лично у библиотеку.

Анализом одговора утврђене су следеће групе резултата:

1. професори су већ упознати са електронски доступним информацијама које увелико користе у својим истраживањима,
2. професори су заинтересовани да им библиотека пружи ову врсту услуге, и
3. незаинтересовани професори.

Претрага електронских часописа

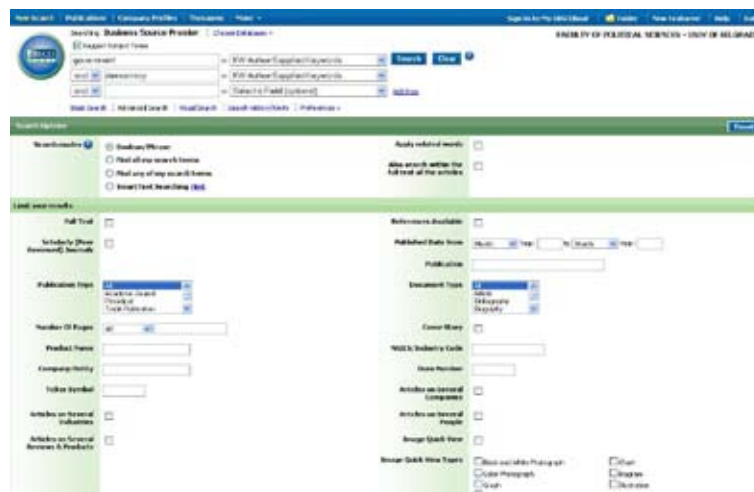
Професори који су дошли лично у библиотеку изабрани су за прву групу корисника нове услуге. На основу добијених резултата, покренута је трећа фаза пројекта у којој су библиотекар почели са претрагом електронских

⁵ Исто.

часописа и у врло кратком року професори-ма послали резултате претраге.

Приликом претраге часописа, коришћене су погодности које нуди КоБСОН. Прво је у „сервисима” изабрана опција „електронски часописи”, а затим је у категорији часописа претрага сужена на „часописе из области комуникација” (у питању је била претрага за професора са студијске групе комунологије који је дао кључне речи „медији и комуникације”) и на оне „електронски доступне” (слика 2).

Резултат претраживања је био 31 електронски часопис доступан у неколико база. Најфреквентнија база, тј. она која садржи највећи број резултата упита, била је SAGE JOURNALS. Преко КоБСОН-а је урађена напредна претрага путем линка <http://online.sagepub.com/>. Након уноса кључних речи, подешен је временски опсег претраге и изабрана опција сортирања резултата по датуму објављивања у часопису. Прегледањем добијених резултата (четрнаест погодака

Претрага базе EBSCO

Претрага EBSCO базе почела је уносом кључних речи „влада и демократија” (корисник је професор са студијске групе политиколошких студија). Професор је за прву претрагу одабрао опцију без временског опсега (слика 4).

Четврта фаза пројекта обухватила је евалуацију спроведене услуге. Професори који су учествовали у пробној дисеминацији информација били су веома задовољни добијеним резултатима. Чланке који су им послати оценили су као веома корисне и убрзо је постала пракса да се за све информације из стране или домаће периодике обраћају библиотеци.

У сарадњи са професором комунологије је одржано је предавање о претрази КоБСОН-а студентима који су уписали постдипломске студије на тој катедри. Студенти су показали велико интересовање за коришћење стране стручне периодике. За велики број њих то је био први сусрет са КоБСОН-ом, као и са стручном периодиком у електронском формату. Да би електронски „описменила” студенте, библиотека је од октобра 2009. најавила информативно-едукативне курсеве за употребу КоБСОН-а намењене брцошима. Планирано је и укључивање студената у пројекат дисеминације информација, као и едукација запослених и прављење аутоматизованих упита (рбота), који би олакшали претрагу.

Закључак

Рад у високошколској библиотеци пружа библиотекарима на почетку каријере бројне могућности за примену нових услуга и других иновација у циљу побољшања пословања библиотеке. Искуства других библиотеке, и у земљи и у иностранству, свакако су драгоцене уколико се прилагоде и примене у одговарајућем окружењу. Пројекат дисеминације информација је први у низу нових трендова у библиотеци Факултета политичких наука, чији ће развој, добри резултати и повратне информације од стране корисника бити добар показатељ смера даљег развоја услуга.

Добијени резултати

за постављени упит) установљено је да су резултати релевантни и да се могу послати кориснику (слика 3).

Изабран је pdf формат и опција „пошаљи чланак пријатељу”, пошто је корисник изабрао ову опцију за достављање информација. Пробни mail послат је на е-адресу библиотеке. Стигао је за мање од једног минута. Након провере, поступак је поновљен и корисник је добио тражену информацију.

Сви линкови који се шаљу mail-ом чувају се у Notepad фајловима који се смештају у датотеке са именима професора који користе ову услугу. На овај начин се обезбеђује бекуп који може бити користан у случају губљења података, као и за прослеђивање резултата другом кориснику.

Следећи упит је био из области политичких наука и он је постављен на исти начин као и претходни, с тим да је овога пута добијен већи број електронских часописа (око 70). Прегледом добијених резултата, установљено је да EBSCO база има највећи број тражених часописа.

Abstract

The paper focuses on new service that Library of the Faculty of Political Science (LFPS) has implemented as a pilot project. The LFPS started with providing dissemination of information to their patrons in October 2008. Since it was a pilot project it focused, at first, on typical group of patrons – teachers of FPS. The project was divided in four phases: planning and compiling the query; analysis of the answers and start of dissemination of information; evaluation and making future plans for improving the dissemination of information.

Key words:

library services, dissemination of information, electronic resources, Faculty of Political Science, KoBSON

ЛИТЕРАТУРА

1. Софронијевић, Адам. „WEB 2.0 и Библиотека 2.0“. http://209.85.135.132/u/unilibbg?q=cache:fZ-UePKGS7YJ:www.unilib.bg.ac.yu/zajednica01/obavestenja/kursevi-2008/kurs%2520C_Web20.doc+sofronijevic&cd=5&hl=en&ct=clnk&ie=UTF-8 (преузето 7. 9. 2009).
2. Васиљевић, Милан. „Информација је постала роба“, *Панчевачко читалиште* год. VI, бр. 11 (2007).
3. Народна библиотека Србије. „Водич кроз кобсон“. <http://kobson.nb.rs/Kobson/Dokumenti/Download/Scholar/vodic%20kroz%20kobson.pdf> (преузето 10. 9. 2009).
4. Kochtanek, T. R. i J.R. Matthews. *Library Information Systems: from library automation to distributed information access solutions*. Westport: Libraries Unlimited, 2002.

Јапанске графике – Кикигава Еизан (1787–1867): Група младих жена под расцветалом трешњом, 1812.